

www.e-rara.ch

**Petri Danielis Hvetii Demonstratio Evangelica, Ad Serenissimvm
Delphinvm**

Huet, Pierre Daniel

Lipsiæ, M. DCC. III

Zentralbibliothek Zürich

Shelf Mark: Rp 653

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-63018>

De canone librorum sacrorum.

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

ctū factum est. At vetustiorum Auctorum sacrorum verba a recentioribus Auctoribus sacris recitata, & ut primum ederentur a vetustioribus, & ut deinde a recentioribus citarentur, Spiritus sanctus auctoritate & impulsu suo perfecit: fuerunt nihilominus Prophetarum verba, sed movente & instigante Spiritu sancto prolata.

DE CANONE LIBRORUM SACRORUM.

- I. *Disputatur de Auctore & etate Canonis Librorum sacrorum. Variæ opiniones proponuntur.* II. *Unicus ante Christum editus fuisse videtur Canon, ab Esdra compositus, & Synagoga magna auctoritate comprobatus.* III. *Disputatur de Synagoga magna.* IV. *Probat̃ur nostra sententia veterum Scriptorum auctoritate;* V. *deinde argumentis.* VI. *Disputatur utrum inscriptiones libris Prophetarum præfixæ, a Synagoga magna, an a Prophetis ipsis additæ sint.* VII. *Nehemias & Judas Machabeus Canonem recognoverunt & confirmarunt, novum vero Ecclesia Christi edidit.* VIII. *Disputatur de Arca in qua reconditi fuisse feruntur Libri Canonici.* IX. *Refelluntur argumenta Adversariorum. Primum argumentum.* X. *Secundum argumentum.* XI. *Tertium argumentum.* XII. *Quartum argumentum* XIII. *Quintum argumentum.*

I. **SUPERIORES** omnes, quibus Librorum sacrorum *γυνσίοντα* probare conati sumus, disputationes, una de eorundem Canone disputatione continentur. Canonem dico, Librorum sacrorum collectionem ac catalogum, legitimo Synagoga, vel Ecclesiæ consensu determinatum ac comprobatum. Causa nominis hæc est. Canon regulam primario significat; deinde ea etiam quæ accedunt ad formam regulæ, ut virgulas, palos, pilas, columnas; tum etiam tabellas, ligna nempe levia & oblonga. Et quoniam tabellis hujusmodi ea inscribentur, quæ ad omnium notitiam venire debebant, proptereaque publice erant proponenda, Canonis nomen ad res Canoni inscriptas transit. Hinc Canones Mathematici, & Chronici, Chronologis & Mathematicis propositi: hinc & decreta Conciliorum Canonum nomine affecta sunt: item indices & catalogi corporatorum ejusdem societatis tabellis inscripti & palam propositi sodalibus, ut sibi inter se cogniti sint; inde nomen Canonicorum: indices quoque omnes,

Disputatur de Auctore & etate Canonis Librorum sacrorum. Variæ opiniones proponuntur.

quos vulgo legi & cognosci inter est, velut nominum Sanctorum, quorum commemoratio fieri debebat in Ecclesiis. Jam liquet ex his ratio nominis hujus sacrorum Librorum indici tributi: quod nempe tabellæ inscriptus, & Ecclesiæ palam sit propositus. Qui aliam quarunt vocabuli originem, abutuntur operam. Quod si Canonem hunc Esdræ temporibus conditum fuisse demonstravero, libros omnes in eum collatos Esdræ vetustiores esse necesse est, quod ad præsens institutum est satis. Plurimum ergo refert hujus Canonis ætatem scrutari, quod pro rei momento ac dignitate satis accurate a nemine factum adhuc reperio. De Canone enim disserunt omnes, hosque vel illos libros *κατανομιζέμενους*, (in Canonem receptos) vel *ἀκατανομιζέμενους* (in Canonem non receptos) fuisse affirmant, huncque vel illum Canonis conditorem fuisse ajunt; qui vero legitimis id argumentationibus probaverit, quod equidem sciam, nemo homo est. Nos huic quæstioni, cum utili per sese, tum ad propositum opus valde opportuna paucis satisfaciemus. Ac non una primum de eo sententia est. Plures quidem Canonis auctorem Esdræ agnoscunt, eum qui Librorum sacrorum instaurator & reparator habitus est. Synodo magnæ adscribit Genebrardus, quam Quintam appellat, cuique Esdræ interfuisse ait, at præter Esdræ hunc Canonem, alios inducit duos, alterum ab Hierosolymitana Synodo Sexta conflatum, quam de sacris Codicibus ad Ptolemæum Philadelphum mittendis, & Septuaginta Interpretibus Græce eos reddituris coactam fuisse vult: in eum autem Canonem conjectos esse docet Libros sacros, qui post Quintam Synodum prodierant, puta Tobiae ac Judith; Ecclesiasticum item & Sapientiam, quos per utriusque Synodi intervallum editos censet. Tertium demum Canonem existimat fuisse conditum in Septima Synodo, quam coisse arbitrat ad probandos Phariseos, quorum duces Sammai & Hillel; damnandos vero Sadoc & Barjethos, Sadducæorum antesignanos. Hujus porro Synodi decreto scribit fuisse confirmatam librorum Tobiae & Judith, aliorumque auctoritatem, qui in antecedente Synodo fuerant cooptati in Canonem, in eumque tum primum adscriptos libros Machabæorum. Serarius, aliique literati viri geminum tantum Canonem admittunt priorem Esdræ, in Synodo magna confectum; recentiore alterum, in quem dedicati fuerint Libri reliqui, quos prior non continebat. Disputator vero Theologo-Politicus pro more suo *παράδοξα προνομιζέμενους* (*paradoxa pronuntians*) nullum sacrorum Librorum Canonem ante Machabæorum tempora concinnatum fuisse asseverat; cum ejus, qui Esdræ tribuitur, libri aliquod Machabaico ævo haudquaquam vetustiores sint.

Genebr. Chro-
nol.

Tract. Theol.
c. 10.

II. His diligenter pensatis sententiis, verisimillimum mihi visum est unicum ante Christum editum fuisse Canonem, ab ea nempe Synagoga, quæ Magna appellata est; cum in libris colligendis, digerendis, & adornandis primas partes ageret Esdras, vir patriæ antiquitatis, Ebraicorum rituum, sacrarumque literarum longe peritissimus; *γερματεὺς, καὶ νόμων ἱερῶν διδάσκαλος ἐπιφανής.* Scriba, & legum sacrarum insignis magister, ut eum appellat Eusebius in Chronico; & ut Esdræ ipsius verbis utar, *Scriba velox in lege Moysi. Scriba eruditus in sermonibus & præceptis Domini, & ceremoniis ejus in Israel:* & ut in Epistola compellatur ab Artaxerxe: *Scriba legis Dei cæli doctissimus.* Cum itaque doctrina, & priscorum Codicum usu ac tractatione æqualibus suis antecelleret, dubium non est quin Librorum sacrorum conquirendorum, excutiendorum, ac didicandorum provinciam ei demandaverit Synagoga Magna Judæorum; sed ita tamen ut ipse de rebus a se mature expensis ad illam referret, quæ eas demum supremo arbitrio determinaret ac componeret.

Unicum ante Christum editum fuisse dicitur Canon, ab Esdra compositum, & Synagoga magna auctoritate comprobatus.
I. Esdr. 7, 6. 11.
12.

III. Sciendum quippe est captivitate Babylonica solutos Judæos, & patriis laribus redonatos, cum de cultu Dei instaurando, & divinis ac humanis legibus restituendis cogitarent, viros gentis suæ sapientia & eruditione florentissimos diversis temporibus iis negotiis administrandis præfecisse; Zorobabem in his, Mardocheum, Josuam Josedeciden; Aggaum quoque, Zachariam, & Malachiam. Prophetas istos ex hac serie expungunt alii, qui hunc cœtum, ut dixi, Sapientibus, non Prophetis, constituisse volunt. Unde & Danieli dignitatem Prophetæ detrahunt, ut enim inter Synagogæ Magnæ confessores collocent. Certe eum, & Ananiam, & Azariam, & Misaelem superioribus adjungit Maimonides in Jad Chazakah, sed contradicente Abrabaniele: & de Daniele quidem falsum esse supra nos ostendimus. Vocabantur illi ראשי הגולה. *Principes captivitatis,* & numero fuisse dicuntur centum ac viginti. Duodecim tantum ponit, ac nominatim etiam recenset Abrabaniel in Præfatione ad בתלת אבות. An ex 12 factum 120, an ex 120 factum 12? proclivi sane lapsu in numeris nostratibus, unde error fortasse ad Rabbinos propagatus est. Cur autem Synagoga Magna כנסת גרלה dicatur a Judæis, discimus ex Tractatu Megillah, capite tertio, in Gemara; nempe quod majestatem in pristinum statum restituerit, non addidit tantum ad reliquos Dei titulos titulo גרלה, in oratione quadam, ut ibidem habet Gemara; sed etiam quod totam Scripturam sacram curis suis reparaverit. Ejus initia ad Darium Hystaspiden probabiliter Rabbini referunt, cum nondum Babylone redisset Esdras, ut quo tempore reficiebatur, Templum, ejus quoque concelebrandi

Disputatur de Synagoga Magna.

leges

leges renovarentur. In eundem porro cœtum alii subinde ingenio præditi ac virtute sunt cooptati: velut Esdras, postquam Babylone reversus est. Quamobrem aliis porro, aliisque ascitis, & in decedentium locum junioribus suffectis, diuturna fuit hæc Synagoga, & per multos annos perseveravit. Nam & ex ea fuit Nehemias, qui ad Darii usque Codomanni & Alexandri tempora vitam prorogavit, & Simon cognomento Justus, qui Seleuci Nicanoris ævo summum Pontificatum tenuit, quemque postremum ex hoc confesso superfuisse narratur in Misna Thalmudica. At hanc sententiam plerique nobis præverunt Rabbini; aliis licet dissentientibus, quibus placet, non post multas ætates, & continuatam plurimorum hominum seriem, sed intra unius tantum ævi angustias Synagogam Magnam defloruisse. Quamquam çam proprie Synagogam Magnam dicendam esse fatemur, quæ circiter Artaxerxis Longimani tempora vigit.

*Probatur no-
stra sententia
veterum Scri-
ptorum aucto-
ritate;*

IV. Eam autem quam proposui opinionem locupletibus primum auctoribus tueor. Constans est enim omnium fere consensus, crematos in Hierosolymitano excidio, & in deportatione Babylonica amissos, aut neglectos Codices sacros Esdræ Artaxerxis Longimani ævo recuperata libertate reparasse. Etsi de modo, quo res acta est, non satis convenit; cum alii numine afflatam, sacrum id quod superest opus dictasse velint; prioribus libris penitus abolitis. Ita sensit Auctor libri quarti Esdræ, qui decimo quarto capite commentitiam rei gestæ historiam explicavit. Futilem hunc Scriptorem secutus est Clemens Alexandrinus Stromatum primo. Secutus est eum quoque Theodoretus Præfatione in Psalmos. Apertissime vero omnium Basilii in Epistola ad Chilonem. Et in eandem sententiam viri quidam docti recentiores abierunt. Propius accedit ad verum Irenæus, cum ait corruptas Scripturas Esdræ restituisse. Paria habent Tertullianus & Hieronymus. Clarissime vero Chryso-
stomus Tertull. de ha-
bie. mul. c. 3. Esdræ Deo instinctum Scripturæ sacre reliquias digessisse, & in unum corpus composuisse significavit. Accuratus etiam Auctor Synopsæ, quæ Athanasio tribuitur, sacros Codices per Captivitatis diuturnitatem, & populi incuriam amissos Esdræ ait penes se servasse, & suo demum tempore protulisse, ac publici juris fecisse. Profecto Mosaica Lege in Exilio Ebræos non caruisse inde patet, quod Esdras se *Scribam velocem in lege Moyse* appellat: patet & ex capite nono Danielis, ubi Mosis liber tanquam superstes, & vulgo cognitus, ac versari solitus, testis citatur. Nam quis credat tantam esse potuisse cladem ac vastitatem, ut ne apud privatos quidem homines ulla servata sint Codicum sacrorum exemplaria? non apud Ezechielem, vel Mardocheum? nec apud ipsum quidem Jeremiam, quem Nabuchod-
noso-

Iren. l. 1. c. 25.
Tertull. de ha-
bie. mul. c. 3.
Hier. adv.
Helv. c. 3.
Chrysof.
Hom. 8. in Ep.
ad Ebr.
1. Esdr. 7, 6.
Dan. 9, 11, 13.

noſoris juffu Nabuzardan militiæ magiſter ab omni injuria tutum præſtitit? Certum eſt igitur Eſdram Libros ſacros diſſipatos collegiſſe, & inſtauraffe, Vt cunque vero egregius fuerit iſte labor, fructu tamen caruiſſet, niſi acceſſiſſet publica Synagogæ auctoritas, quæ recognoviſſet opus, & expenſum comprobafſet, ejusque uſum populo conceſſiſſet. Quapropter non quaſi Eſdræ, ſed quaſi Synagogæ ipſius opus ab Elia Levita, aliisque Rabbiniſ habitum eſt. Hinc Thalmudiſtæ capite primo Babæ bathræ, vaticinia Ezechielis, librum Duodecim Prophetarum, Danielis, & Eſtheris libros, a viris Synagogæ Magnæ ſcriptos eſſe definiunt; quos ab aliis ſcriptos, ab Eſdra collectos ſuffragio ſuo Synagoga Magna firmavit. Memorabile habetur apud Joſephum, libro primo contra Apionem, teſtimonium, quod omnino conſuli velim. Gautilium enim ſuorum morem hunc eſſe ait, ut ſi quæ ingruant bella, pace demum compoſita veteres Scripturæ a ſuperſtitibus Sacerdotibus recognoſcantur, relegantur, ac renoventur; nec unicuique de rebus ſacris ſcripta in vulgus edere fas eſſe, ſed Prophetis ſolum, qui Dei inſtinctu, & præterita, & præſentia ſeiunt: hinc duo ſolum ac viginti ſacra Volumina, & ea ſibi uſquequaque conſentanea gentem ſuam uſurpare, veterem omnem anteaſti temporis memoriam complexa; a Moſis uſque temporibus, ad Artaxerxis Longimani ætatem ſcripta; ab hac vero ætate ſingula fuiſſe relata in literas, ſed eandem quam ſuperiora fidem minime eſſe conſecuta. Ex his liquet poſt Babylonica bella ex more Judæorum inſtaurari debuiſſe Codices ſacros, idque Sacerdotum ſuperſtitum opera, qualis fuit Eſdras; horum vero Librorum collectionem in Artaxerxe Longimano deſiſſe: quod ſane fieri non potuit, niſi per Canonem publica auctoritate conditum; quo qui non continerentur, pari exſtimatione carerent.

V. Nunc ſi argumentis pugnare libet, primum ſubminiſtrat Septuaginta Senum interpretatio, quam cum Ptolemæi Philadelphi cura elaboratam eſſe conſentiant omnes, ante hæc tempora collectos eſſe Libros ſacros, conflatumque jam eorum Canonem oportuit. Convulſam enim & obtritam reor eam ſententiam, quæ Moſaicum duntaxat volumen a Septuaginta Interpretibus converſum fuiſſe fingit. Ab Iſraelitarum autem liberatione ad Philadelphum, nulla ejus condendi magis opportuna ac neceſſaria apparet occaſio, quam poſt refarta ac recollecta ſacra volumina; nullus operis hujus Auctor magis idoneus, quam Eſdras. Quadrageſimo præterea ac nono Eccleſiaſtici capite locum deprehendo, a nemine, opinor, adhuc obſervatum, unde vetuſtas Canonis præclare intelligitur. Nam cum ſanctos pleroſque viros Sirachides laudare inſtituiſſet, in iisque Scriptores ſacros

Eccli, 49, 12.

Act, 7, 42, 43.

Amos 5, 25.

26.

Hilar. Prol. in
Psalms.Abrah. Praef. in
Isa.

sacros fere omnes; postquam de Isaia, Jeremia, ac Ezechiele differuit, tum servato Canonis Judaici ordine, qui tribus his Prophetis Minores Duodecim subjungit, hæc addit: *Et Duodecim Prophetarum ossa pullulent de loco suo: nam corroboraverunt Jacob & redemerunt se in fide virtutis.* Quibus statim subjicit Zorobabilem, & Jesum Josedeciden, principes Synagogæ Magnæ: non obscure significans post Duodecim Prophetas Synagogam Magnam extitisse. Itaque in unum librum jam compacta erant hoc tempore Duodecim Prophetarum vaticinia. Librum hunc haud dubie significat Stephanus, cum hæc Amosi verba recitans: *Numquid victimas & hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto, domus Israel? Et suscepistis tabernaculum Moloch, & sidus Dei vestri Rempham, figuras quas fecistis, adorare eas?* scripta esse diceret in libro Prophetarum. Atqui collectio hæc Duodecim Prophetarum, & in unum corpus conjunctio, non nisi in sacrorum Voluminum redintegratione facta credi potest; cum nonnulli e Prophetis illis Duodecim exiguo annorum intervallo Esdræ reditum præcesserint; fortasse & vitam ad id usque tempus produxerint. Profecto antequam Scripturæ totius sacræ conderetur Canon, singulorum Librorum partes componi simul, & in unum corpus conflari, ac velut suo sibi Canone determinari oportuit. Psalmorum numerum definiri, & in unum colligi volumen necesse fuit, priusquam in generalem Canonem conjicerentur. Factum id ab Esdra docent Auctor Synopseos & Hilarius, atque ita vulgo credi; nos ab Esdra & Synagoga Magna factum diximus supra. Idem de libro Duodecim Prophetarum dictum velim. Inde est quod in Baba bathra docent Thalmudistæ, & post illos Abrabaniel, viros Magnæ Synagogæ Duodecim Prophetarum libros in unum volumen compegisse. Porro Sirachiden Ptolemæi Epiphaniæ æqualem fuisse probavimus; unde efficitur vetustiorē hac ætate Canonem fuisse. Atque inde idem ac superiori argumentatione colligimus, nullum videri aptius ejus conficiendi tempus, quam post recompositos Codices sanctos; neque ulli probabilius ejus consecutionem adscribi posse, quam Esdræ. Ad hæc cum Rabbiorum vulgatissima opinio sit, Scripturam sacram, quæ nullis sectionibus, interpunctionibus nullis ad illam diem distincta erat, sed veluti unico comprehensa versu tota simul cohærebat, a Synagoga Magna, cujus Esdræ fuisse scribam ajunt, in פְּרָשִׁיּוֹת, & in סְדָרִים, & in פְּסוּקִים, aliasque partes esse divisam; eandem quoque a Scribis, eorumque principe Esdra octodecim locis emendatam, quos Masorethæ numerant, & תְּקֵן סְפָרִים, ordinationem Scribarum, & תְּקֵן עֲזָרָה, ordinationem Esdræ appellant; cum priscos etiam Ebraicæ linguæ characteres hoc tempore

pore Esdra auctore Assyriis mutatos esse Thalmudistæ affirmant in Tractatu Sanhedrin, doctique omnes assentiant; quæ sine Synagogæ auctoritate & consilio fieri haudquaquam potuisse manifestum est: quis credat tantum operæ ac studii in Scripturæ sacræ characteribus mutandis, sectionibus determinandis, notandis lectionibus, distinguendis versibus posuisse Synagogam Magnam, ejusque velut mentem Esdræ; totos vero Libros ipsos neglexisse, deque eorum numero definiendo ac fanciendo minime cogitasse? Hæc argumenta & testimonia si æquis animis expendissent nuperi quidam Scriptores, saniora utique & modestiora de Libris sacris, deque nostra sententia protulissent. Nam argumenta nostra quod attinet, nullum attingerunt fere, nedum confutarunt. Rabbinorum spernunt suffragia, ut pote inepta: quasi non extent apud Rabbinos pulchra Judaicæ antiquitatis vestigia, quæ viri docti & cordati agnoscere sciunt, & ad Librorum sanctorum explicationem utiliter conferre. Patrum auctoritatem floccifaciunt, quasi non vel propter ætatem, in majori versati sint literarum sacrarum luce, plurimisque usi sint Libris, quos temporis vetustas abolevit. Scripti auctorem Synopsæ Athanasio tribui solitæ, de sacrorum Codicum restitutione per Esdræ facta accuratius esse locutum, quam Chrysostomum. Quippe Chrysostomus tradidit Esdræ Deo instinctum Scripturæ sacræ reliquias in unum corpus composuisse: Auctor vero Synopsæ, non rem solum, sed rei etiam modum explicavit, cum diceret Libros sacros per captivitatis diuturnitatem a populo neglectos & vulgo deperditos Esdræ penes se servasse, & demum reparasse. Annon accuratiora hæc sunt, & enucleatius exposita, quam quæ protulit Chrysostomus? Atqui, inquit, incerta ea sunt. Esto: annon aliud est accurate scribere, aliud certo atque vere? Instant deinde, nosque contraria huic sententiæ & repugnantia subjicisse queruntur, cum diximus viros quosdam pios & eruditos Codicum sacrorum exemplaria apud se servasse: quippe si deperdita fuerunt, nunquam servata fuisse. Demus sententiam hanc priori adversari: annon nobis Auctori Synopsæ contradicere jus fasque est? Cum sententiam ejus affero primum; huic deinde subjicio meam, jure meo mihi uti videor. Quid si vero consentit utraque sententia, & Auctoris Synopsæ, & nostra, neque repugnat ullo modo, quis supererit cavillis locus? Ajo enim vero plane nobis cum hoc Auctore convenire. Is quippe affirmat Codices sacros per populi incuriam fuisse amissos, ab Esdræ servatos & reparatos: quod nos itidem asseveramus. Nam stantibus Hierosolymis hi Codices ad sacros usus publica auctoritate observabantur in adytis; urbe deinde excisa, populo deportato, & Codicibus crematis, nulla jam supererat

rat publica eorum custodia, qui nec ipsi supererant, nulli custodes publica auctoritate appositi. At nihil illud ad Esdram, aliosque privatos homines; quorum plerosque exemplaria Librorum sacrorum, vel omnium, vel aliquorum, pro pietate sua & studio apud se habuisse nemo sanus dubitare potest. Cum autem Babylone reduces, ea recognoscere & recolligere necesse haberent, pro more gentis, quem morem clarissimis verbis tradidit Josephus; cui negotium hoc datum dicemus potius, quam ei qui Legis divinæ, rerumque sacrarum peritissimus habebatur: qui tam solidis rationibus contradicere amant, videant unde sibi major gloria speranda sit, vel ex modesta & salubri veritatis agnitione, vel ex immoderata sanctissimarum rerum tractatione & contemptu.

*Disputatur
utrum inscrip-
tiones libris
Prophetarum
præfixæ, a Syn-
nagoga ma-
gna, an a Pro-
phetis ipsis ad-
ditæ sint.
Grot. in A-
mos 1, 2.*

VI. Jam si id obtinemus, quod a nobis propositum est, nec sine pertinacia negari potest, jam liquet non alium quærendum esse auctorem, quam Esdram & Synagogam Magnam, additamentorum quorundam, quæ ad Librorum sacrorum connexionem, vel illustrationem huc & illuc sparsa sunt. Cujusmodi sunt, quæ de Mosis morte ad calcem Pentateuchi addita legimus. Aliam præterea operam in Codicibus sacris exornandis ab hac Synagoga collocatam fuisse ratus est Grotius, ad inscriptiones nimirum ac lemmata libris Prophetarum præfigenda: quod ex titulo libri Amos apparere existimat, qui talis est: *Verba Amos, qui fuit in pastoribus de Thecue, quæ vidit super Israel in diebus Osæ regis Juda, & in diebus Jeroboam filii Joas regis Israel, ante duos annos terræ motus.* Ego vero & inscriptiones a Prophetis ipsis arbitrari fuisse appositas, neque video quid ex hoc titulo pro contraria parte effici possit. Nam post terræ motum scribere hoc potuit Amos ipse, & vaticinii tempus ex hoc casu denotare; vel quod potius reor, imminentem terræ motum, pro sua vaticinandi facultate prævidere & prædicere potuit; quod & his capituli tertii verbis factum ab eo quidam Interpretes censent: *Et percutiam domum hyemalem cum domo æstiva: & peribunt domus eburneæ, & dissipabuntur ades multe, dicit Dominus.* Huc adde in ipso vaticiniorum contextu ejusmodi inscriptiones occurrere, velut apud Zachariam, versu septimo primi capituli: *In die vigesima quarta undecimi mensis Sabath, in anno secundo Darii, factum est verbum Domini ad Zachariam, filium Barachie, filii Addo, Prophetam, dicens:* item initio septimi capituli. Plurima hujusmodi reperies in brevissimo Aggæi vaticinio, plurima & in illo Jeremiæ; nonnulla etiam in Isaia, Ezechiele & Daniele. Ea profecto quin ab ipsis Auctoribus profecta sint, minime dubitandum est. Id si evicero, quod negari non potest, jam una quoque evicero vaticiniis ipsis præfixas inscriptiones illarum consimiles, & prorsus germanas,

Amos 3, 15

nas, eorumdem quoque auctorum esse; cum credibile non sit hos Auctores
 scriptionum suarum particulas his notis præmuniendas duxisse, tota vero
 opera ἀνεπίγραφα καὶ ἀκέφαλα (titulo & initio carentia) emittenda cen-
 fuisse.

VII. Caterum operam Esdræ circa sancta Volumina, ac diligentiam
 imitatus Nehemias, priscos sacrarum scriptionum Codices conquestivit,
 magnam collegit antiquitatis memoriam, rerum a se, fortasse & ab aliis, ge-
 starum commentarios ipse scripsit. Hæc sequuntur ex isto secundi Macha-
 baei dicto: *Inferebantur autem in descriptionibus & commentariis Ne-
 hemia hac eadem; & ut construens Bibliothecam congregavit de regionibus
 libros, & Prophetarum, & David, & epistolas Regum, & de donariis. Qui-
 bus verbis Bibliothecam tantum a Nehemia adornatam qui putant signifi-
 cari, non Librorum sacrorum collectionem & recognitionem, legitimum
 loci sensum ex sequentibus intelligant: Similiter autem & Judas ea qua
 deciderant per bellum quod nobis acciderat, congregavit omnia, & sunt apud
 nos.* Judam ait similia eorum fecisse, quæ fecerat Nehemias. Judaica au-
 tem gentis ea est consuetudo, teste Josepho, ut post bella Libri sacri reco-
 gnoscantur & instaurantur, idque præstitit Judas. Idem ergo factum fuerat
 a Nehemia. Quæ si ita sunt, ut certe sunt, Canonem haud dubie recognove-
 rit Nehemias, & ex veterum exemplarium fide confirmaverit; Librumque
 demum, qui ejus nomine inscriptus est, quemadmodum suum Esdras, in
 sacrum Canonem retulerit; atque hæc demum sanxerit auctoritate Ma-
 gnæ ejusdem Synagogæ, ad quam unam librorum consecratio pertine-
 bat. Quamobrem exemplari illo aureis literis descripto, quod ad Phi-
 ladelphum Eleazarus Pontifex misit, Nehemiæ liber continebatur, ut po-
 te qui cum reliquis Voluminibus sacris a Septuaginta Senibus interpreta-
 tione donatus sit. Post annos centum circiter & viginti, quam fieri id
 curavit Ptolemæus Philadelphus, Antiochi Epiphaniis furias passis Hiero-
 solymis, direptisque ac incensis, sacrorum Librorum curam fumsit Judas
 Machabæus, & qui per bellum intereiderant, recollegit, Nehemianam Bi-
 bliothecam supplevit, deditque operam ne qua sui parte Canon imminue-
 retur; pro eo ac fieri apud Judæos solitum fuisse notavi ex Josepho, ut post
 bella sanctos Libros Sacerdotes recenserent. Nam quid aliud sibi volunt
 ista, quæ in Epistola Hierosolymitanorum Judæorum ad Ægyptios
 Hellenistas nobis exhibet secundus Machabaicus; testimonio indidem
 proxime deprompto subnexa: *Similiter autem & Judas ea qua deciderant
 per bellum quod nobis acciderat, congregavit omnia, & sunt apud nos. Si
 ergo desideratis hæc, mittite qui perferant vobis.* Ipsi quippe Helle-
 nistæ,

Nehemias &
 Judas Macha-
 bæus Canonem
 recognoverunt
 & confirma-
 runt; novum
 vero Ecclesia
 Christi edidit.
 2. Mach. 2, 13.
 14.

Joseph. l. i.
 contr. Ap.

Joseph. l. i.
 contr. Ap.

2. Mach. 2, 14.

nist e, ad quos hæc scripta sunt, Hierosolymitanam Synagogam de rebus divinis consulebant, ejusque decreta sequebantur. Quamobrem etsi libros quosdam habebant in pretio, cujusmodi fuerunt illi, qui dicti sunt ἀπόκρυφοι (apocryphi) & ἀκανόνιστοι (in Canonem non relati) & ἀντιλεγόμενοι (vocati in Controversiam) quosque ab Hellenistis acceptos Ecclesia Christi multo post in suum Canonem admisit, nunquam tamen ab ipsis pro Canonicis, & ἐνδιαθήκοις (in Arca repositis), ac ῥητοῖς (certæ auctoritatis) habiti sunt, cum nec eos Hierosolymitana Synagoga consecrasset, nec id juris ipsi sibi arrogarent. Profecto si in Hellenistarum Canone habuissent locum, eundem & in Canone vetustiorum omnium Christianorum tenuissent; quod fuit secus: nam prioribus Ecclesiæ seculis a multis repudiati sunt, & inter apocryphos habiti; at eos demum suscepit universa Christi Ecclesia, & in suum Canonem dedicavit. In jura quippe & auctoritatem priscae Synagogæ successit Ecclesia, deque libris arbitria facere ipsam jus fasque fuit. Itaque suum ipsa sibi concianavit Canonem, & a piis omnibus suscipi iussit.

Disputatus de
Arca, in qua
reconditi fuisse
feruntur Libri
Canonici.

Epiph. de
pond. & mens.
c. 4.

Joh. Dam.
Orth. fid. l. 4. c.

18.

VIII. Operæ pretium hic me facturum puto, si quæsi vero quamobrem Canonici Libri intra Arcam, Apocryphi vero extra Arcam fuisse dici soleant. Ac veterum scripta Auctorum memoria repetenti mihi primus omnium occurrit Epiphanius, qui id affirmaverit in libro de ponderibus & mensuris: librum enim Sapientiæ, & Ecclesiasticum, quamvis utiles, e Canonorum albo seclusos fuisse ait: διὸ, inquit, καὶ ἐν τῇ ἀρχῶν (ἱεροσολύμων) ἐκ ἀνετέθησαν, τῷ ἐξῆς ἐν τῇ τῆς διαθήκης κιβωτῷ. Quamobrem & in Aron repositi non sunt, hoc est in Arca Fæderis. Quod dictum sic expressit Johannes Damascenus: ἡ δὲ πανάρετος, τῷ ἐξῆς ἢ σοφία τῷ σολομῶντος, καὶ ἡ σοφία τῷ ἰησοῦ, ἐνάρετοι μὲν καὶ καλοὶ, ἀλλ' ἐκ ἀριθμοῦνται, ὅδ' ἐκείντο ἐν τῇ κιβωτῷ. At Panaretus, hoc est Sapientia Salomonis, & Sapientia Jesu, egregia quidem virtutis precepta continent, & pulchra sunt, sed non numerantur, neque in Arca habebantur. Hinc liquet emendandos esse vulgatos Epiphani Codices, in quibus particula infitalis desideratur, & hæc ita leguntur, καὶ ἐν τῇ ἀρχῶν ἀνετέθησαν. Et in Aron repositi sunt. Vnde male colligit Scaliger ἀποκρυφῶς ideo esse dictos Sapientiæ & Ecclesiastici libros, quod intra Arcam Veteris Testamenti, in Sanctis sanctorum adytorum recondentur. Johannis Damasceni interpres Jodocus Clichthovæus Arcam Fæderis intelligendam censet, atque id magno consensu recentiores pene omnes arripuerunt. At Judæorum varia & multiplex opinio est. Somniarunt quidam duas fuisse Arcas, alteram a Mose, a Beselele alteram fabricatam; hanc in Tabernaculo fuisse depositam, illam pro

Scalig. in Euf.

necessitate rerum huc illucque circumlatam; in hac reconditas fuisse Tabulas Legis integras repetitæ fabricationis, in illa Tabulas Legis confractas, Sic R. Jehuda ben Elai in Thalmudico libro **והקט**, capite sexto; sic R. Bechai, & R. Selomoh Jarchi, & R. David Kimchi, sic & alii. Sententiæ autem hujus patronis quibusdam persuasum est, in Arca Mosaica præter fragmina Tabularum fuisse etiam librum Legis. At Aben Ezra, Gerundenfis, Abrabaniel, & quorum melior sententia menti, unicum fuisse Arcam volunt. Verum de rebus in ea reconditis haudquaquam inter illos convenit: quidam enim statuunt illuc conclusas fuisse Legis Tabulas utrasque, & integras, & comminutas, librum Legis, virgam Aaronis, & urnam manna plenam; alii solas Tabulas, & fractas, & integras; in capsulam vero ad latus Arcæ librum Legis, Virgam, & Urnam includunt. De Tabulis fractis, Virga, & Urna nunc non quærimus; disputamus tantum de volumine Legis. Id in Arca servatum fuisse docet R. Meir in utroque Thalmude, Hierosolymitano, & Babylonico. Idem habetur in Debarim raba, & apud Maimoniden. Hos sequitur Isaac Abrabaniel, hoc argumento, quod non minoris fuerit dignationis liber Legis ac Tabulæ ipsæ, propterea que non alio loco fuerit asservandus. Hi omnes, ipseque adeo E-piphanius, unicum opinionis suæ præsidium collocant in celebri hoc commentate Deuteronomii: *Postquam ergo scripsit Moses verba Legis hujus in volumine, atque complevit, præcipit Levitis qui portabant Arcam Fœderis Domini, dicens, Tollite librum istum, & ponite eum in latere Arcæ Fœderis Domini Dei vestri, & sit tibi contra te in testimonium.* Illic latus Arcæ interior notari censuerunt, & R. Meir aliquem Arcæ angulum intellexit vacuum a Tabulis relictum, & a volumine Legis occupatum. Verum exterius Arcæ latus designari, videntur probare verba ipsa Mosis, **והקט**, *al latere Arcæ*, quæ usurpantur a Sacerdotibus & divinis Philistinorum, in primo libro Samuelis, cum vasa aurea, quæ solvebant Deo, apponi jubent in capsella, ad latus Arcæ. Atqui hæc in Arcam ipsam condita fuisse nullus ex Interpretibus existimavit. Docent nos præterea Tertius Regum, & Secundus Paralipomenon, non aliud fuisse quicquam in Arca Fœderis, quam duas Tabulas lapideas. Ergo Jonathan Paraphrasles in capsula, ad latus dextrum Arcæ, positum fuisse credidit Sepher, hoc est, volumen Mosaicum, & R. Juda in Babylonici Thalmudis citato loco, idem supra tabellam ex Arca foris prominentem locat; & Gemara ad caput primum Babæ bathræ, & ad Thalmudicum librum **והקט**, vult Mosem ad latus Arcæ adtexuisse capsulam, (**והקט** appellat, hoc est, *γλωσσόκευον*) in eamque suum volumen inclusisse. Locat & extra Arcam Aben Ezra, & David

R. Bech. in Deut. 10, 1. R. Sel. & R. David Kimchi in 1. Sam. 4. Aben Ezr. in Deut. 10, 1. Ger. ibid. Abrab. in Prophet. prior.

Thalmud, Hier. libr. **והקט** c. 6. Thalm. Babyl. in Baba bathr. Maimon. Praef. in Jad Chaz. Abrab. in 1. Reg. 8, 9. Deut. 3, 24. & seq.

1. Sam. 6, 8.

3. Reg. 8, 9.

2. Par. 5, 10.

Jonath. in

Deut. 31.

Aben Ezr. in David Exod. 25, 16.

PROPOSITIO IV.

544

R. David
Kimch. in 1.
Reg. 8.
Abulf. Dyn. 2.
Hist. Or.
4. Reg. 22, 8.

Chrysoft. in
Matth. 2. Hom.
9. & in 1. Cor.
2. Hom. 7.

2. Par. 34, 14.

2. Mach. 2, 5.

David Kimchi, & alii. At opinantur Arabes, Phinees Dei iussu urnam conlasse aneam, reconditisque in ea quinque libris Legis, Tabulis duabus, virga Mosis, & virga Aaronis quæ frondes emiserat, & paxillo Manana, plumbo obturasse & in speluncam abdidisse. Quæ veri speciem non habent ullam. Cum autem librum Legis, ipsa Mosis manu exaratum, se in domo Domini reperisse ait Helcias; non fineto in fossum eruisse intellige, quod postulat Chrysostomus. Videtur enim data opera absconditus fuisse Codex Legis a Sacerdotibus, qui ob reverentiam sacri Voluminis nefas duxissent in locum foedum & immundum id abjicere. Legitur in Gemara Sanhedrin, septimo capite, factum id Manassis temporibus, qui cum Mosaicos libros violare instituisset, archetypum ipsum Mosis exemplar furori ejus a piis Sacerdotibus esse subductum. Inter tigna Templi occultum fuisse vult Abrabaniel: quod probabilius utique est. Quocunque abditum fuisse dicas, simul cum ipsa capsula qua inclusus erat abditum dicto; nec enim sacratum pignus aliter haberi decebat. Ego vero in capsula illa latibulum aliquod parari potuisse censeo, cujusmodi recondendæ pretiosiori supellectili & κειμήλις fieri videmus. Illic ita delitescere potuit sacer Codex, ut spectantium oculos facile effugeret. Inde erutus est ab Helcia, cum ad instaurandum Dei cultum, sacra omnia Templi vasa, Arcamque adeo ipsam, & ad textam Arcæ capsulam diligentius lustraret. Cum ait ergo Auctor Paralipomenon, tum repertum fuisse librum Legis ab Helcia, eum pecunia Templo efferretur, non inde colligendum est in eodem loco fuisse & Librum & pecuniam, sed eodem tempore & pecuniam elatam, & Librum repertum. Ut est, magnam Interpretum partem in id consentire videmus, non in Arca ipsa Fœderis, sed in scrinio ad latus Arcæ Mosaicæ scriptiones latuisse. Concedamus tamen intra Arcæ ipsius conceptaculum servatas, non idcirco concesserimus Epiphanio & reliquis Canonicos libros illuc fuisse infartos, quod nullo sibi persuasit argumento: imo vero & falsum esse probare facile est; nam Arcam Fœderis, cum Hierosolyma a Babyloniis excinderentur, in spelunca fuisse a Jeremia absconditam, legitur in secundo Machabaico; nec inde erutum iri, *quoad congreget Deus congregationem populi, & propitius fiat.* Canonicorum autem Librorum plerosque post illatam Babyloniis cladem scriptos, & Canonem ipsam multo post editum fuisse declaravimus. Qui ergo intra vel extra Arcam esse poterant, qui necdum erant? Aliam prioris similem in secundo Templo a Judæis dedicatam fuisse Rabbini volunt. At ne in eo quidem omnes consentiunt, cum e Thalmude tradant nonnulli loco Arcæ lapidem tribus digitis prominentem Judæos in terram destituisse,

stituisse, eique thuribulum imposuisse. Josephus vero, qui unus nobis est pro millibus, conceptis verbis pronuntiat, post reditum e Babylonia nihil prorsus fuisse in adyto, quod Sancta Sanctorum appellabant: *ἐκεῖτο εἰδὲν ὅλας ἐν αὐτῷ*. *Nihil prorsus in eo erat.* At in idem loculamentum, in quo repositos diximus libros Legis, conjectos quoque fuisse verisimile est reliquos Codices, simul atque ex consensu Synagogæ fuerant consecrati: direptis autem a Nabuchodonosore Hierosolymis, capsam quoque cum iis quæ inerant Voluminibus sacris periisse: verum restitutis iis post solutam Captivatem, & composito per Esdram & Synagogam Magnam Canone, novam capsam servandis iis fabricatam esse; atque eam Arcam fuisse, qua præbati & consecrati Libri continebantur; non, ut vulgo creditur, Arcam Fœderis, quæ jamdiu ablata erat, nec unquam sacris Voluminibus recondendis fuerat destinata. Præclare igitur Tertullianus, non Arcam appellavit hoc librorum receptaculum, ne falleret vocis ambiguitas, sed armarium: *Scio*, inquit, *Scripturam Enoch, quæ hunc ordinem Angelis dedit, non recipi a quibusdam, quia nec in Judaicum armarium admittitur.* Sed & ante captivatem Helcias Pontifex librum Legis se reperisse ait, non in Arca Fœderis, sed in domo Domini: id quod a me superius observatum est. Atque hinc Augustinus libros Apocryphos ait non esse *in eo Canone Scripturarum, qui servabatur in Templo populi Ebræi, succedentium diligentia Sacerdotum.* Nunc quoque Judæi in Synagogis sacrorum Legis volumen includunt armario, & depromunt identidem, ac populo spectandum & venerandum præbent. Cæterum non Libros solum sacros, sed eos etiam qui vulgo probarentur, & utiles esse possent, in Templo fuisse repositos & dedicatos, ex Josephi pluribus testimoniis discere licet.

IX. Refellenda supersunt argumenta, quibus proposita doctrina oppugnari potest. Primum arcessi posse video ex auctoritate veterum, qui locis a me supra notatis Esdram quidem Canonis instauratorem appellant, Synagogæ vero Magnæ haudquaquam meminerunt. At nec Macedonum mini, cum Alexandrum Persarum domitorem appello; quamvis ad subigendos Persas, non Alexandrum solum, sed plerosque fortissimos Macedones operam contulisse sciam.

X. Genebrardus, qui triplicem finxit Canonem, primum Esdrinum, secundum ab Hierosolymitana Synodo Sexta concinnatum, priusquam ad Libros sacros interpretandos viri Septuaginta in Ægyptum mitterentur, tertium in Septima Synodo conditum, his argumentis suam tuebatur sententiam; editis post primum Canonem libris aliquot magnæ auctoritatis, novo Canone numerum Librorum sacrorum fuisse determinandum, ne eos Græce

reddituris Interpretibus ulla in ea re existeret dubitatio, neve per errorem externis Gentibus profana pro sacris obruderent, aut eas ulla sacrorum Voluminum parte fraudarent; tertium vero Canonem componi debuisse post bella Machabaica, per quæ divinæ res, ac Libri sacri neglecti jacuerant, tum & ut ad priores Canones Machabaici libri adjicerentur. Sed quorsum secundum constringemus Canonem, cum primum jam recensisset Nehemias, qui ætatem suam ad proximum Septuaginta Interpretibus ævum produxit, neque post illum ulli deinde ad Canonem Libri adjecti sint? Nam quos ad priscum Canonem adjiciendos fuisse Genebrardus censet libros Tobia, Judith, Ecclesiastici, Sapientia, Machabæorum, eos in Judaicum Canonem nunquam admissos fuisse affirmamus; nam nulla unquam de iis in Ecclesia habita fuisset controversia, quæ tamen prioribus seculis extitit. Quidquid vero Libris sacris perturbationis ac confusionis intulerant Machabaici tumultus, per Judæ Machabæi eam, quam dixi, instaurationem sanatum est.

*Tertium argu-
mentum.*
Serar. Prol. Bi-
bliac. c. 8. quæ-
stione. 16. &
Præl. 3. in
Mach.

XI. Serarius, ut geminum fuisse Canonem probet, quodam utitur testimonio, quod tanquam e Lege affert Josephus libro secundo contra Apionem: *γυνὴ δὲ χειρῶν ἀνδρῶς εἰς τὰ πάντα, καὶ ἡ πονηρία αὐτῆς ὑπὲρ ἀγαθοποιῶν γυναικῶς.* *Mulier vero in omnibus pejor viro, cujus nequitia mulierem etiam beneficam superat.* Atqui hæc habentur quadragesimo secundo Ecclesiastici capite. Igitur vim Legis Ecclesiastico tribuit; quod non faceret, nisi fuisset relatus in Canonem. Alter ergo ab Esdrino Canon conflatus est, in quem Ecclesiasticus, aliique Libri sacri Esdrinis recentiores conjecti sunt. Ego vero minime diffiteor magnam fuisse Libri hujus inter Judæos auctoritatem, qui, ut suo loco dixi, ex Salomonicarum Parabolarum collectionibus videtur fuisse compilatus, & Salomonicis scriptis sepparem existimationem habuisse, præsertim apud Hellenistas, qui libris quibusdam apochryphis, & a Canone seclusis studiose utebantur, summamque venerationem iis exhibebant; maxime vero Josephi tempore, quo Libris istis jam prope eadem ac Canonicis auctoritas tribuebatur. Sed Canonici nihilominus nec erant, nec habebantur; nam si fuissent, nullo penitus reverentia discrimine habiti fuissent. At Josephus ipse priore contra Apionem libro diserte testificatur, quicumque ab Artaxerxe Longimano ad suam ætatem scripti sunt Libri, non æqualem prioribus fidem esse consecutos. Dicendum ergo est, ne a se ipse dissentiat Josephus, sententiam hanc sic tanquam a Salomone editam, & ad suam ætatem per *πατροπαράδοτον διδασχην* (*doctrinam a majoribus acceptam*) propagatam, fortasse ipsum protulisse; cujusmodi pleraque Prophetarum effata inter Judæos fuisse memoriter

con-

conservata, in scripta vero ante non relata, quam in Novo Testamento usurpata sint, viri eruditi consentiunt. Ad id credendum eo magis inclinatus animus, quod sententiæ hujus, quam affert Josephus, prior illa pars, *γυνή δὲ χείρων ἀνδρῶν εἰς τὰ πάντα*, in Ecclesiastico non reperitur.

XII. Infirmis vero penitus ac caducis nititur fundamentis Philosophi Theologo-Politici opinio. Canonis enim, quem post Judam Machabæum conflatum fuisse vult, novitatem non aliunde arguit, quam ex imaginaria & commentitia sacrorum ipsorum Codicum novitate, quam vanissimis rationibus probare conatus est, & nos toto hoc opere abunde refellimus. *Quartum argumentum.*

XIII. Postremum hoc in nos cudi potest argumentum, cum duobus viginti Libris constitisse Canonem Esdrinum fateantur omnes, postquam suum deinde librum adjecit Nehemias, jam non viginti duos, sed viginti tres fuisse; quod neque ullus dixit unquam, & aperte infitiatur Josephus; nam viginti duobus Libris Judaicam religionem contineri docet, qui eo intervallo, quod a Mose ad Artaxerxis usque Longimani tempora intercessit, editi, totius ævi præteriti memoriam complexi sunt. Verum libros Esdræ & Nehemiæ unicum constituere volumen, notum omnibus ac tralatitium est, & diserte apud Eusebium Origenes declaravit. Suum quippe librum Nehemias ad Esdræ librum, ut pote in ejusdem argumenti continuatione versatum, adtexerat. *Quintum argumentum.* *Joseph. l. 1. contra Ap. Euseb. Hist. Eccl. l. 6. c. 6.*

EPILOGVS QVARTÆ PROPOSITIONIS.

SED modum tandem imponamus quartæ huic Propositioni, prolixissimæ illi quidem & fuscè disputatæ, sed pro rerum copia & gravitate fortasse etiam brevi. Ac susceptum quidem munus ita videmur administrasse, ut jam constare possit Libros Veteris Testamenti ab iis auctoribus esse scriptos, quorum præ se ferunt nomina, & iis circiter temporibus quibus scripti esse feruntur. Vnde sequitur esse genuinos. Quod erat probandum.

PROPOSITIO V.

Multæ habentur Prophetiæ in Veteri Testamento.

LDAM operam, si multis propositionem hanc persequi institutam: adeo crebra sunt per totum Vetus Testamentum vaticinia. Colligamus tamen aliqua in exemplum, ne qua pars operis hujus diligentiam nostram desideret. Ac ordiamur a nobilissima illa Prophetia, qua diversis temporibus Abrahamo, Isaaco, & Jacobo promisit Deus futurum, ut in ipsis benedicantur omnes *Gen. 12, 2. & 26, 4. & 28, 14.*